

Nr 117.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärv för kronans räkning av Näs kraftstation med tillhörande mark och vattenrätt i Dalälven m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Henning Leo.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFÖRSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Leo:

I skrivelse den 27 januari 1936 har vattenfallsstyrelsen hemställt om godkännande av ett skrivelsen bilagt avtal med Horndals jernverks aktiebolag

om förvärv för kronans räkning för ett pris av 2,870,000 kronor av bolagets kraftstation vid Näs i Kopparbergs län med tillhörande fastigheter och vattenrätt i Näs- och Jugansboforsarna i Dalälven.

Sagda avtal, vilket är dagtecknat den 24 januari 1936, torde med utslutande av kartbilagorna A—D få såsom bilaga fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Vattenfallsstyrelsen erinrar till en början om att staten vid Tyttbo i Dalälven — beläget vid den punkt, där gränserna mellan Kopparbergs, Gävleborgs och Västmanlands län stöta samman — äger ett ännu outbyggt vattenfall, som vid lämplig dämning kan möjliggöra utnyttjande av en fallhöjd om cirka 6.5 meter och som vid utbyggnad för 350 m³/sek. kommer att avgiva en effekt av omkring 18,000 kilowatt, motsvarande en energikvantitet per år av cirka 85 miljoner kilowattimmar. I Tyttboanläggningen skulle därvid indämmas de staten tillhöriga Leknäs- och Forsboforsarna. Om förutsättningarna för en utbyggnad av Tyttboforsen och dess samband med anläggningen vid Näs har styrelsen vidare anfört:

Visserligen blir kostnaden för kraften från Tyttbo högre än från Stadsforsen i Indalsälven vid överföring till Centralblocket, men, när den bästa kraften i Indalsälven blivit använd, kommer det att löna sig att utbygga Tyttbo, som har ett i förhållande till statens avsättningsområde omkring Mälaren gynnsamt läge.

Utbyggnaden av Tyttbo har hittills varit förenad med den komplikationen, att en dämning kommer att ske in på ovanför liggande kraftanläggning vid Näs, och erfarenheten utvisar, att det medför stora svårigheter att ordna en sådan uppställningsfråga.

Nämnda kraftverk vid Näs i Dalälven äges av Horndals jernverks aktiebolag, vilket innehas av Fagersta aktiebolag. Kraften från stationen vid Näs användes till ungefär hälften för drift av järnverk i Långshyttan, Horndal och Näs, medan den andra hälften är avsedd till andra förbrukare. Fagersta aktiebolag, som jämte underlydande företag brukar benämnas Brukskoncernen, är dels ägare av flera andra mindre eller medelstora kraftstationer i Bergslagen, dels därjämte delägare i Krångede. Från Krångede får Fagersta den 1 juli 1936 ett betydande krafttillskott med den påföljd, att Fagersta icke har användning för den kraft från Näs, som bolaget hittills använt. Som kraftledningsnät från Näs kraftstation är begränsat till ett fåtal relativt korta ledningar, är det svårt för Fagersta att finna nya kraftavnämare för den lediga kraften.

Med hänsyn till att vattenfallsstyrelsen väsentligt lättare kan finna avsättning för kraftöverskottet på sina stora ledningsnät och på grund av att staten äger det nedanför varande vattenfallet vid Tyttbo, har Fagersta föreslagit styrelsen, att staten skulle inköpa dess kraftverk vid Näs. Efter förda underhandlingar hava parterna enat sig om det skrivelsen bilagda förslaget till köpeavtal.

Kraftstationen vid Näs, fortsätter styrelsen, vore belägen cirka 12 kilometer ovanför den plats, där framdeles kraftstationen vid Tyttbo skulle anläggas, och cirka 17 kilometer från vattenfallsstyrelsens närmaste större transformatorstation, belägen i Krylbo, där kraftöverskottet från Näs sannolikt borde inmatas. Ovanför Näs låge vattenfallen vid Avesta Lillfors,

vilka för närvarande endast vore ofullständigt utbyggda, och ännu längre upp Avesta Storfors, som numera utnyttjades av tvenne moderna anläggningar.

I fortsättningen redogör vattenfallsstyrelsen för anordningarna vid Näs kraftstation och anför härom:

Nässtationen tillgodogjorde med nuvarande uppdämning en fallhöjd vid lågvatten om cirka 5 meter. Genom ytterligare uppdämning, varom ansökning ingivits till Österbygdens vattendomstol och som kunde antagas bliva beviljad under år 1936, komme fallhöjden att ökas till 5.3 meter vid lågvatten. Vid den förra fallhöjden avgåve stationen en effekt av omkring 5,200 kW och vid den högre dämningen cirka 5,600 kW. Sistnämnda effekt motsvarade en tillgodogjord vattenmängd av 160 m³/sek., vilken efter nu genomförda regleringar i Dalälven vore tillgänglig under i genomsnitt 11 månader per år. En lågvattenmängd om 130 m³/sek. underskredes i genomsnitt endast under 17 dagar per år. Högvattenmängden utgjorde omkring 2,300 m³/sek. Vid högvatten minskades fallhöjden på grund av höjt vattenstånd nedanför stationen. Medeleffekten bleve emellertid vid nu begärd ökad dämning cirka 4,900 kW. Under de fyra månader av året, då vattenmängden vore lägst, bleve medeleffekten på grund av då rådande högre fallhöjd något högre, nämligen 5,300 kW. Kraften utgjordes sålunda i stort sett av prima kraft och därutöver av mycket högvärdig sekunda kraft.

Dalälven kunde ovanför kraftstationen avstängas medelst en på stenistor byggd nåldamm, stödjande mot järnbockar. Vid högvatten borttoges nålarna och bockarna fälldes ned, så att de vilade på stenkistorna. Vattnet framleddes till kraftstationen medelst en i älvens riktning byggd leddamm, försedd med 52 utskovsöppningar, som vore avstängbara med rörliga luckor. Den endast 250 meter långa tilloppskanalen vore utförd såsom jordkanal med låg vattenhastighet och avgränsades från älven av en naturlig holme.

Kraftstationen vore utrustad med 13 maskinaggregat för trefasström med följande nominella generatoreffekt, nämligen

2 st. à 200 kW, installerade omkring år 1898,	400 kW
3 » à 330 » , » » » 1904,	990 »
8 » à 403 » , » » » 1912,	3,224 »
Summa 4,614 kW	

Generatorerna vore emellertid så dimensionerade, att den fulla turbin-effekten vid 5.3 meters fallhöjd kunde uttagas. Stationens totala maskin-effekt utgjorde därför vid 5.3 meters fallhöjd 5,600 kW.

Dessutom inrymde stationen 5 turbindrivna likströmsaggregat och en motorgenerator för magnetisering och lokaldistribution.

Trefasströmmen genererades med en spänning av 660 volt. För upptransformeringen funnes utöver en uppsättning äldre luftkylda transformatorer, vilka nu stode som reserv, dels en transformator för 2,500 kVA och 660/40,000 volt, anskaffad 1927, dels två transformatorer för 660/20,000 volt och 1,000 respektive 2,500 kVA, anskaffade 1915 och 1934.

Maskinaggregaten vore anordnade med vertikala axlar. Turbinerna till de åtta sist installerade aggregaten vore direktkopplade till generatorerna, medan övriga maskinaggregats generatorer drevs av vardera två vertikala turbiner, vilkas kraft överfördes till generatoraxeln genom kuggöverföring. Tur-

binerna vore uppställda i sumpar, utförda av fogstruket murverk av granit. Sumparnas nedströmsväggar vore utförda av betong. Granitmurverket vore i stort sett i gott stånd, medan betongen i vattenbyggnaderna borde förstärkas. Ett iståndsättande av turbinpumparnas betongväggar krävde icke större belopp än cirka 75,000 kronor. Kraftstationens överbyggnad vore utförd av tegelväggar med yttertak å järntakstolar.

Avloppskanalen vore 300 meter lång och utschaktad ur den stenbundna marken och hade en vattenhastighet av 1 å 1.5 meter per sekund, beroende av vattenståndet på nedströmssidan.

Stationen hade uppförts i tvenne utbyggnadsstadier, vilka färdigställdes åren 1898 respektive 1907. De i den första utbyggnaden insatta maskinerna, i vilka tvenne turbiner medelst kugghjul dreve en gemensam generator, hade fungerat bra och arbetade ännu fullt tillfredsställande, ehuru naturligtvis verkningsgraden vore väsentligt lägre än vid moderna maskiner. Kugghjulen gäve därjämte anledning till en del extra underhåll och smörjning.

De omkring år 1912 insatta aggregaten vore väl underhållna och av relativt modern typ.

Kraftstationen, som vore byggd på pinnmo och grus, hade år 1912 varit utsatt för ett allvarligt olyckstillbud, i det att en utskärning ägt rum under turbinerna nr 6, 7 och 8. Vid reparation, verkställd efter torrläggning, hade någon tendens till ny läckning genom grunden icke iakttagits. Vid den för handen varande låga fallhöjden vore det icke heller någon nämnvärd svårighet att åstadkomma tillräcklig trygghet mot dylik skärning.

Med hänsyn till den inverkan, som uppdämningen vid Näs komme att åstadkomma för fallägarna ovanför kraftstationen, skulle leveranser av ersättningskraft utgå från Nässtationen, beräknade till inalles cirka 113 kW, varjämte till Avesta järnverk skulle såsom ersättning lämnas ett kontant belopp av 2,500 kronor årligen, intill dess Avesta Lillfors blivit tillgodogjord genom en ny och fullständigare utbyggnad än den nuvarande, varefter detta kontantbelopp komme att utbytas mot kraftleverans, vars storlek beräknades till högst 300 kW.

Styrelsen lämnar vidare en redogörelse för de kraftledningar och transformatorstationer, som höra till Näs kraftstation och som äro utmärkta å en skrivelsen bilagd karta. Till stationen höra sålunda följande kraftledningar, nämligen för 40,000 volt: Näs—Fors (10 km) och Fors—Ryllshyttan (17 km); för 20,000 volt: Näs—Sandviken (2 om vardera 55 km), Näs—Horndal (14 km) med avgreningar till Fornby (2 km), till Tyskbo och Bodarna (2 km) samt till Nylandet och Rossberga (2 km), Näs—Lövsveden (8 km) och Horndal—Valla (9 km); för 3,000 volt: Valla—Byvalla (2 km) och Valla—Lerhyttan—Kjetsbo (12 km); samt för 380 volt: vid Tyskbo (0.5), vid Byvalla (2 km), vid Kjetsbo m. fl. (8 km) och vid Lövsveden (1.5 km). Transformatorstationerna äro uppförda för 40,000/380 volt vid Rävso (utomhusstation); för 20,000/380 volt vid Lövsveden (tegelhus), Bodarna (stolpstation), Nylandet (stolpstation), Rossberga (tegelhus), Fornby (tegelhus), Tyskbo (trähus) och Valla (tegelhus) samt för 3,000/380 volt vid Byvalla (stolpstation) och Kjetsbo (2 stolpstationer).

Vidare meddelar styrelsen, att från Näs kraft levereras huvudsakligen till de abonnenter och under de villkor, som angivas i följande sammanställning:

A b o n n e n t	Kraftbelopp kW	Giltighetstiden för träffat avtal.
Sandvikens järnverk	1,670	Avtalet utgår den 14.3. 1953.
A. B. Zinkgruvor	330	Avtalet löper med ett år i taget med 6 mån. uppsägningstid.
Långgruve bolag	250	Avtalet löper med två år i taget med 12 mån. uppsägningstid.
Domänstyrelsen.....	150	Avtalet utgår den 1.10. 1940.
Årsunda kraft- och belysningsförening	90	Avtalet löper med två år i taget med 12 mån. uppsägningstid.
Östervikens norra kraft- och belysningsförening	56	D:o

Vattenfallsstyrelsen övergår härefter till frågan om beräknelig avkastning av Näs kraftstation och anför härom:

Angivna abonnenters förbrukning utgjorde något mer än 18 miljoner kWh per år. Därjämte finnes ett stort antal mindre abonnenter med en total årlig förbrukning av cirka 0.4 miljon kWh.

Utöver nämnda kraftleveranser, motsvarande cirka 20 miljoner kWh vid kraftstationen, hade ett i det närmaste lika stort kraftbelopp avsatts till Fagersta bruks aktiebolags järnbruk vid Långshyttan, Horndal och Näs, vilka emellertid för framtiden komme att i stort sett förses med kraft från Krångede.

Med hänsyn till ovissheten huru länge och i vilken utsträckning brytning komme att fortgå hos gruvabonnenterna, vore det lämpligt att i en kalkyl rörande kraftverkets förräntning tillsvidare bortse från dessa. För de kvarstående konsumenterna erfordrades en kraftproduktion i Näs kraftstation av 17 miljoner kWh, och inkomsten härav bleve 220,000 kronor per år. Vid kraftstationen finnes därutöver vid uppdämning till + 66.40 över antaget jämförelseplan, vilken gräns avsåges i förut omförmälda ansökning till vattendomstolen, disponibla 26 miljoner kWh, varav för ersättningsleveranser komme att åtgå före utbyggnad av nedre delen av Avesta Lillfors cirka 1 miljon kWh och efter denna utbyggnad cirka 3.5 miljoner kWh. Det återstode där- efter i förra fallet 25, i senare fallet 22.5 miljoner kWh att avsättas till nya kraftavnämare.

Horndals jernverks aktiebolag vore för Näsforsen medlem av Dalälvens regleringsförening och hade som sådan gjort normal kapitalinsats samt förbundet sig till normala årliga avgifter.

Enligt det föreliggande avtalet skulle staten för en köpeskilling av 2,870,000 kronor övertaga Näs kraftstation med inventarier och redskap, bostad för övermaskinisten samt här förut specificerade kraftledningar, transformatorstationer och kraftleveranser.

Vid ett sådant övertagande bleve årskostnaden för kraftstation och distributionsnät följande:

Ränta 4 % å 2,870,000	Kronor 114,800
Förnyelsekostnad 3.5 % å 2,470,000	86,450
Administration, skatter, drift och underhåll	128,750
	<u>Summa kronor 330,000.</u>

Avgår inkomst av kraftavsättning till utomstående	220,000
Kostnad för återstående kraft	110,000.

Det återstående kraftbeloppet bleve till en början 25 miljoner kWh och kostnaden härför 0.44 öre pr kWh. Efter utbyggandet av nedre delen av Avesta Lillfors minskades överskottet till 22.5 miljoner kWh, men samtidigt bortföle den kontanta ersättningen till Avesta järnverk, varför produktionskostnaden bleve (110,000—2,500) 107,500 kronor, motsvarande 0.48 öre per kWh.

Av de årliga utgifterna fölle cirka 285,000 kronor på själva kraftstationen. Då den totala kraftproduktionen, såsom av det anförda framginge, efter avdrag av 1 miljon kWh för ersättningskraft vore 42 miljoner kWh, bleve kostnaden per kWh 0.68 öre. Efter utbyggandet av Avesta Lillfors nedre del minskades den tillgängliga kraften till 39.5 miljoner kWh och årskostnaden till cirka 282,500 kronor, motsvarande 0.72 öre per kWh.

Man finge emellertid räkna med att cirka 4 miljoner kWh ginge förlorade på grund av revision av maskinaggregat, omöjligheten att avsätta en del av sön- och helgdagskraften o. dyl., vadan genomsnittskostnaden för den energikvantitet, som återstode efter tillgodoseendet av förefintliga avtal, i bästa fall bleve 0.52 à 0.58 öre per kWh i stället för nyss angivna 0.44 à 0.48 öre och 0.75 à 0.80 öre per kWh i stället för 0.68 à 0.72 öre för den totala produktionen, sedan leveransen av ersättningskraft fullgjorts.

Vid bedömandet av dessa siffror över kraftkostnaden borde beaktas, att i kostnadsstaten upptagits ett rikligt belopp för förnyelser, möjliggörande icke endast en fullständig reparation av vattenbyggnaderna under de första driftåren utan därjämte utbyte ungefär vartannat år av ett av de äldre aggregaten. Därvid torde de nya maskinaggregaten komma att utföras för något större vattenmängd och under alla omständigheter med en bättre verkningsgrad än de äldre aggregaten med den följd, att kraftproduktionen kunde ökas.

Trots den försiktighet, fortsätter styrelsen, varmed utgiftskalkylen utförts, bleve dock kraftkostnaden låg och icke obetydligt lägre än den som kunde väntas uppstå vid utbyggnad av Tyttboforsen. Kostnaden bleve av ungefär samma storlek som den för kraft till Mellansverige från Stadsforsen.

Eftersom det icke ansåges absolut säkert, anför styrelsen vidare, att tillstånd av vattendomstolen medgaves att verkställa uppdämning fullt så långt som begärts av den nuvarande ägaren, och då det jämväl vore tänkbart, att ersättningskraftbeloppen kunde komma att något ökas, hade bestämmelser införts i avtalet om de avdrag, som skulle göras å köpeskillingen, därest den disponibla kraften på sådant sätt minskades. Som en följd därav hade även medtagits motsvarande gottgörelse åt säljaren, om beloppet av ersättningskraft minskades under det i avtalet förutsedda.

Därefter övergår styrelsen till vad avtalet innehåller om personalen vid kraftstationen och anför:

Särskilda bostäder funnes icke för maskinistpersonalen med undantag för övermaskinisten. Säljaren hade emellertid förbundit sig att under 10 år låta maskinisterna disponera nuvarande bostäder, i den mån de ägdes av säljaren. Efter utgången av dessa år kunde personalens storlek möjligen något minskas med hänsyn till att anläggningen bleve mera lättskött efter utbyte av de äldre maskinaggregaten.

Styrelsen skulle övertaga den driftpersonal, som nu användes uteslutande för kraftverkets och distributionsnätets skötsel, i den mån densamma icke den 1 september 1936 överskridit den för vattenfallsstyrelsens motsvarande per-

sonal bestämda pensionsåldern. Styrelsen skulle jämväl sörja för pensioneringen av sålunda övertagen personal. Pensionen borde enligt styrelsens mening ordnas enligt bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 respektive arbetarpensionsreglementet den 30 juni 1934. Härvid finge styrelsen hemställa, att hälften av anställningstiden i den nuvarande arbetsgivarens tjänst måtte vid tillämpning av tjänstepensionsreglementet få tillgodoräknas vid tjänsteårsberäkningen.

Två smörjare och en reparatör hade överskridit den för styrelsens personal bestämda pensionsåldern och kunde därför icke övertagas av vattenfallsstyrelsen. Horndals jernverks aktiebolag hade i likhet med flertalet industriella företag icke ordnat någon pension åt arbetare eller personal av ifrågavarande slag men sökte i stället behålla sitt folk i tjänst så länge som möjligt. När nu nämnda tre personer bleve utan arbete på grund av de statliga bestämmelserna om pensionsåldern, hade det befunnits önskvärt att omedelbart bestämma pension för dem. Säljaren ansåge sig icke kunna utbetala sådan med hänsyn till sin inställning i övrigt i pensionsfrågan och hade därför begärt, att vattenfallsstyrelsen skulle sörja för pensioneringen med enligt dess mening skäligt belopp; säljaren hade å sin sida i stället gjort vissa eftergifter beträffande villkoren för överlåtelsen av Näs. Vattenfallsstyrelsen hemställde att åt envar av nu nämnda, i kontraktet namngivna personer få betala en årlig pension av inalles 600 kronor per år räknat från tillträdesdagen. Pensionen motsvarade det högsta belopp, som torde utbetalas av industriella företag i liknande fall. Säljaren hade däremot förbundit sig att sörja för pension åt övermaskinisten Sundell, som i februari 1937 bleve 65 år och som sålunda under alla förhållanden måste avgå från sin befattning vid denna tid. Han hade därför icke medtagits bland den personal, som skulle övertagas.

När vattenfallsstyrelsen nu ville tillstyrka inköpet av Näs kraftstation med ledningar, vore detta, säger styrelsen, beroende därpå, att statens tillgång på kraft inom centralblocket vore relativt begränsad, särskilt i dess östra delar. Staten vore särskilt med avseende på distributionen inom Mälardalskapen i stor utsträckning hänvisad till fjärrkraft, som kompletterades och tryggades medelst ångkraft från Västerås ångcentral. Näs kraftstation, fortsätter styrelsen, komme att jämte Tyttbo bliva ett visserligen begränsat men dock icke föraktligt tillskott av närkraft. Inalles skulle dessa stationer komma att motsvara en installerad effekt av 23,000 kW och kunna generera en energimängd av omkring 130 miljoner kWh per år. Innehavet av Nässtationen underlätade, enligt vad inledningsvis anförts, utbyggnaden av Tyttbo. De båda stationerna hade, anför styrelsen vidare, ett gynnsamt läge i förhållande till Älvkarleby kraftverks ledningsnät och kunde med ringa kostnader förbindas med det existerande nätet i Krylbo och antagligen framdeles även med Uppsala. Priset för Näs kraftstation vore enligt styrelsens mening måttligt och affären till sin omfattning ganska liten och fullkomligt riskfri. Vattenfallsstyrelsen behövde inom centralblocket till en början placera ett kraftöverskott från Näs på cirka 20 miljoner kWh, vilket motsvarade ungefärligen en fjärdedel av det årliga krafttillskott, som behövde tillföras vattenfallsstyrelsens kraftnät. Rent teoretiskt medförde därför detta förvärv möjligheten att för någon tid, dock endast ungefär ett fjärdedels år, förskjuta Stadsforsbyggets färdigställande.

Med avseende å sättet för täckande av den avtalade köpeskillingen, 2,870,000 kronor, framhåller vattenfallsstyrelsen, att medel för inköpet helt eller delvis kunde erhållas genom att en liten del av styrelsens från dess kraftstationsrörelse avsatta förnyelsefonder placerades i detta nyförvärv.

För bestridande av de kostnader, som erfordras för hopkoppling av Nässtationen med vattenfallsstyrelsens förefintliga kraftnät, anser styrelsen anslaget för distributionsanläggningar böra disponeras.

Reparationer och förnyelser anser styrelsen böra bekostas med driftmedel liksom den gottgörelse som, om det belopp av ersättningskraft, som skall utgå, blir lägre än i avtalet förutsatts, skall lämnas åt säljaren och som icke torde bliva större än högst 10,000 kronor.

Inköpsvärdet bör enligt styrelsen fördelas så, att vattenfallet åsättes ett värde av 400,000 kronor, kraftstationen ett värde av 2,070,000 kronor och distributionsnätet ett värde av 400,000 kronor.

I anslutning till det anförda hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte godkänna ifrågavarande köpeavtal rörande förvärv av Näs kraftstation med tillhörande ledningsnät och styrelsens förslag till pensionering av personal vid Näs ävensom medgiva vattenfallsstyrelsen rätt att, i den mån det vid avtalets tillämpning kan visa sig behöfligt, efter förhandlingar med säljaren i köpeavtalet göra mindre jämkningar.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 3 februari 1936 yttrat sig angående frågan om den budgettekniska regleringen av inköpskostnaden för ifrågavarande kraftstation och därom anført:

Vattenfallsstyrelsen har i fråga om den för inköpets finansiering erforderliga medelsanvisningen framhållit, att medel för inköpet helt eller delvis kunna erhållas genom att viss del av vattenfallsstyrelsens för kraftstationsrörelsen avsatta förnyelsefondsmedel placeras i detta nyförvärv.

Riksräkenskapsverket får i anledning härav erinra, att en dylik placering av förnyelsefondsmedel allenast innebär, att de likvida medel, vilka uppkomma i samband med avsättning till förnyelsefond, placeras i räntebärande anläggningar. Förnyelsefondens storlek rubbas icke genom ett dylikt förfaringssätt. Däremot kommer vattenfallsverkens utlåning till riksgäldskontoret att minskas med motsvarande belopp.

Riksräkenskapsverket, som jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag har att verkställa utredning rörande användningen och placeringen av de affärsdrivande verkens förnyelsefonder och därmed sammanhängande spörsmål, har för sin del icke funnit anledning till erinran mot att det nu ifrågavarande inköpet finansieras med till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel.

Vad vattenfallsstyrelsen anført rörande täckande av övriga i samband med inköpet uppkommande kostnader föranleder ingen riksräkenskapsverkets erinran.

Statskontoret har den 19 februari 1936 avgivit utlåtande i fråga om vattenfallsstyrelsens förslag rörande pensionering av den personal, som i samband med förevarande inköp skulle övertagas av statens vattenfallsverk, och därvid anført:

Enligt köpeavtalet skulle vattenfallsstyrelsen övertaga den driftspersonal, som nu användes för kraftverkets och distributionsnätets skötsel, i den mån

densamma icke den 1 september 1936 överskridit den för styrelsens motsvarande personal fastställda pensionsåldern. Vattenfallsstyrelsen skulle sörja för pensioneringen av den sålunda övertagna personalen, och styrelsen har därvid tänkt sig, att pensionering skulle ifrågakomma genom tillämpning av civila tjänstepensionsreglementet eller arbetarpensionsreglementet. I anslutning härtill hemställer styrelsen, att vid tillämpning av förstnämnda reglemente hälften av anställningstiden i den nuvarande arbetsgivarens tjänst måtte få tillgodoräknas vid tjänstårsberäkningen.

Statskontoret förutsätter, att den tjänstemannapersonal, som skulle komma att erhålla pensionsrätt enligt civila tjänstepensionsreglementet, beredes ställning såsom ordinarie eller extraordinarie tjänstemän, och vill beträffande arbetarpersonalen erinra att någon tillämpning av arbetarpensionsreglementet icke kan ifrågakomma omedelbart vid övertagandet utan först sedan vederbörande fullgjort den i 1 § 2 mom. nämnda reglemente fastställda anställningen i statstjänst.

I fråga om rätt att få tillgodoräkna anställningstid i enskild tjänst såsom tjänstår enligt civila tjänstepensionsreglementet anser statskontoret det tveksamt, efter vilka grunder dylik tillgodoräkning här bör ske, men vill med hänsyn till föreliggande omständigheter icke motsätta sig, att Kungl. Maj:t med stöd av 3 § 2 mom. i reglementet medgiver, att vederbörande får, såsom vattenfallsstyrelsen hemställt, tillgodoräkna halva anställningstiden hos nuvarande arbetsgivare. Då det jämlikt 4 § i tillämpningsföreskrifterna till arbetarpensionsreglementet torde ankomma på vattenfallsstyrelsen att avgöra om och i vad mån ovan angiven anställningstid må tillgodoräknas arbetare som tjänstår, torde det få antagas, att vattenfallsstyrelsen har för avsikt att, vid bifall till styrelsens nyssnämnda hemställan, i fråga om arbetarpersonal medgiva tillgodoräkning i motsvarande utsträckning.

Enligt köpeavtalet skulle vattenfallsstyrelsen svara för pensionen åt tre hos nuvarande arbetsgivaren anställda, tillhörande maskinpersonalen, vilka redan nu överskridit den för styrelsens personal stadgade pensionsåldern. Vattenfallsstyrelsen hemställer på grund härav om bemyndigande att åt vardera av smörjarna P. A. Jansson och G. Skoglund samt reparatören C. E. Jonsson få från tillträdesdagen utbetala en årlig pension av 600 kronor. Denna pension läser motsvara det högsta belopp, som utbetalas av industriella företag i liknande fall. Vattenfallsstyrelsens förevarande åtagande skulle från säljarens sida motvägas av vissa eftergifter i villkoren för överlåtelser av Näs.

Statskontoret — som på den förebragta utredningen icke kan bedöma, huruvida det kan anses rimligt att staten mot den erbjudna komensationen åtager sig pensionsförpliktelser gentemot nu nämnd personal — har för sin del intet att erinra mot de föreslagna pensionsbeloppen.

Av vad vattenfallsstyrelsen anfört framgår, att ett förvärv för kronans räkning av Näs kraftstation med tillhörande mark och vattenrätt i Dalälven i och för sig är önskvärt med hänsyn till framtida utbyggnad av den nedanför kraftstationen belägna, av kronan ägda Tyttboforsen. Då tillfälle nu erbjudit sig att förvärva nämnda anläggning, har vattenfallsstyrelsen efter förhandlingar med nuvarande ägaren, Horndals jernverks aktiebolag, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, slutit förut omförmälda köpeavtal.

Styrelsens med utgående från den avtalade köpeskillingen, 2,870,000 kronor, verkställda kalkyl rörande anläggningens räntabilitet under angivna

olika förutsättningar synes uppgjord med tillbörlig försiktighet och visar, att ett betydande kraftbelopp kan produceras vid kraftstationen för en jämförelsevis låg kostnad och att det utvunna kraftbeloppet kan vinna avsättning inom det s. k. mellansvenska centralblocket. Sålunda har beräknats, att, förutom vad som kan antagas komma att levereras till nuvarande avnämare av kraft från Näs kraftstation eller omkring 17 miljoner kilowatt-timmar, kraftbelopp å 25—22.5 miljoner kilowattimmar skulle bli disponibla. Produktionskostnaden för uttagbar kraft har beräknats till i genomsnitt 0.75 å 0.80 öre per kilowattimme. Denna kostnad är, enligt vad styrelsen uppgivit, icke obetydligt lägre än den, som efter utbyggnad av Tyttboforsen kraftproduktionen där kan väntas draga, och ungefär av samma storlek som kostnaden för kraft till Mellansverige från Stadsforsen, till vars utbyggande årets riksdag beviljat anslag.

Enligt vad vattenfallsstyrelsen uppgivit är Näs kraftstation i stort sett i ett tillfredsställande skick, och de omedelbart påkallade förbättringarna äro av jämförelsevis ringa storleksordning.

Även bortsett från betydelsen av ifrågavarande förvärv med hänsyn till en framtida utbyggnad av Tyttboforsen torde alltså detsamma ur affärs-mässig synpunkt få anses representera ett visst intresse för kronan.

Vad beträffar de närmare villkoren för förvärvet torde jag få hänvisa till den förut lämnade redogörelsen och till det upprättade avtalet. Jag torde här endast behöva uppehålla mig vid de frågor rörande pensionering av den till stationen nu knutna personalen, som reglerats i avtalet. Den del av sagda personal, som icke skall anställas av statens vattenfallsverk och som alltså icke är upptagen i avtalets bilaga E, utgöres av en övermaskinist samt smörjaren P. A. Jansson, smörjaren G. Skoglund och reparatören C. E. Jonsson. Medan övermaskinisten skall pensioneras i annan ordning utan kostnad för statsverket, skola enligt avtalet smörjarna och reparatören, vilkas ålder uppgår till 63—68 år, erhålla pension av vattenfallsstyrelsen, enligt vad styrelsen i sin skrivelse föreslagit till ett årligt belopp av 600 kronor, varå dyrtidstillägg icke avsetts att utgå. Häremot har jag med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört icke funnit anledning till erinran. Pensionsbeloppen torde böra utgå av statens vattenfallsverks driftmedel.

Vad angår pensioneringen av den i nyssnämnda bilaga upptagna personalen, vilken skall övergå i statens vattenfallsverks tjänst, föreslår vattenfallsstyrelsen, att å densamma skola tillämpas de statliga pensionsreglementena för tjänstemän respektive arbetare. Enligt vad jag inhämtat torde övermontören och maskinisterna komma att anställas såsom tjänstemän och de övriga, åtminstone tills vidare, såsom arbetare. I fråga om tjänstemannapersonalen förutsätter vattenfallsstyrelsen, att civila tjänstepensionsreglementet skall erhålla tillämpning å denna personal, och hemställer, att hälften av personalens tjänstetid hos den nuvarande arbetsgivaren må få tillgodoräknas för bestämmande av tjänstår enligt nyssnämnda reglemente. Dessa frågor torde framdeles få i vanlig ordning upptagas till prövning av Kungl. Maj:t. Vad beträffar arbetarpersonalen innefattar vattenfallsstyrelsens framställning

icke särskilt yrkande. Det ankommer på styrelsen att fatta beslut om tillgodoräkning av tjänstetid hos den nuvarande arbetsgivaren. Emellertid vill jag erinra om att arbetarpensionsreglementet icke kan vinna tillämpning å ifrågavarande arbetare förrän efter viss tid, som angives i 1 § 2 mom., nämligen efter anställning i statens tjänst under 21 månader i följd eller, vid periodisk anställning, under andra angivna tider. Med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall, där det gäller arbetare med fortgående och långvarig anställning i samma tjänst, har jag efter samråd med chefen för finansdepartementet funnit skäligt, att pensionsreglementet omedelbart vinner tillämpning å arbetarna, varigenom dessa genast erhålla rätt till oavkortad tjänstårsberäkning i statsanställningen. Enligt vad jag erfarit ansluter sig vattenfallsstyrelsen till denna ståndpunkt. För en sådan tillämpning av arbetarpensionsreglementet lär riksdagens medgivande vara erforderligt.

Då jag, såsom av det anförda framgår, finner förevarande avtal vara av beskaffenhet att böra genomföras, vill jag föreslå, att bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna detsamma inhämtas av riksdagen. Med anledning av vad vattenfallsstyrelsen därutinnan anfört torde ock böra utverkas bemyndigande för styrelsen att vidtaga de tekniska ändringar i avtalet, som vid dess tillämpning kunna finnas erforderliga och varom överenskommelse kan komma att träffas.

Vad slutligen angår finansieringen av den i avtalet bestämda köpeskillingen, 2,870,000 kronor, har vattenfallsstyrelsen förutsatt, att medel härför skulle helt eller delvis kunna erhållas genom att i stationen placera en del av de för kraftstationsrörelsen avsatta förnyelsefondsmedlen. Riksräkenskapsverket har förklarat sig icke hava något att erinra mot att köpet finansieras med till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel. För min del har jag i anslutning till tidigare beslut av statsmakterna i ett liknande fall, nämligen förvärvet av aktiemajoriteten i Motala ströms kraftaktiebolag (proposition nr 182 och riksdagens skrivelse nr 191 år 1930), funnit mig kunna tillstyrka, att för ändamålet disponeras till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond.

Vad vattenfallsstyrelsen anfört om täckandet av övriga kostnader i samband med köpet har jag i likhet med riksräkenskapsverket icke funnit giva anledning till erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna omförmälda avtal mellan vattenfallsstyrelsen och Horndals jernverks aktiebolag angående förvärv av Näs kraftstation m. m. med rätt för vattenfallsstyrelsen att vidtaga de tekniska ändringar i avtalet, som vid dess tillämpning kunna visa sig erforderliga och varom överenskommelse kan komma att träffas;

dels medgiva, att för erläggande av den i avtalet bestämda

Kungl. Maj:ts proposition nr 117.

köpeskillingen, 2,870,000 kronor, må disponeras till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond;

dels medgiva, att reglementet den 30 juni 1934 (nr 443) angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst (tjänstepensionsreglementet för arbetare) må, utan hinder av bestämmelserna i 1 § 2 mom. sagda reglemente, vinna tillämpning å den arbetarpersonal, som jämlikt nämnda avtal skall övergå i statens vattenfallsverks tjänst, från och med den dag övergången äger rum;

dels ock medgiva, att till envar av smörjaren P. A. Jansson, smörjaren G. Skoglund och reparatören C. E. Jansson må av statens vattenfallsverks driftmedel från och med den 1 september 1936 under vederbörandes livstid såsom pension utgå ett årligt belopp av 600 kronor, varå dyrtidstillägg icke skall beräknas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.

Bilaga.

Mellan Horndals Jernverks Aktiebolag, nedan kallat Horndal, å ena, samt Kungl. Vattenfallsstyrelsen, nedan kallad Styrelsen, å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar, å andra sidan, har träffats följande

Köpeavtal.

§ 1.

Försålda fastigheter.

Mom. 1. Horndal överlåter och försäljer till Kronan följande i By och Folkärna socknar av Hedemora domsaga och Kopparbergs län belägna fastigheter, nämligen:

A. vid Näsforsen i By socken.

- 1) fastigheten Näs 1¹³ om 9.22 hektar, kallad Näs strömfallsfastighet, avstyckad från Näs 1¹ om 2 riksdaler 7 skillingar;
- 2) fastigheten Näs 1¹⁵ om 2.3350 hektar, även kallad Näs dammfastighet, avstyckad från ovannämnda Näs 1¹, dock med undantag av ett område om c:a 0.75 hektar, som enligt verkställd men ännu icke fastställd för rättning är avstyckat från Näs 1¹⁵;
- 3) ett jordområde om 2.4100 hektar, avsett att avstyckas från ovannämnda fastigheten Näs 1¹ eller den därifrån avstyckade fastigheten Näs Industriområde och med den belägenhet och de huvudsakliga gränser, vilka framgå av här bilagda karts-kiss (Bil. A¹);
- 4) ett från Rudö 3³ om 4.1 runstycken litt. Cg avstyckat område om 0.9170 hektar, betecknat med litt. Cga;
- 5) ett från Rudö 1¹ om 10 skillingar 2¹/₄ runstycken litt. A avstyckat område om 0.3380 hektar, betecknat med litt. Aa;
- 6) ett från lägenheten Säljbosveden eller Rudö 5² litt. g avstyckat område om 0.2325 hektar, betecknat med litt. ga; och
- 7) ett från Rudö 6⁷ om 8.3 runstycken litt. Fe avstyckat område om 0.0695 hektar, betecknat med litt. Fea.

Det anmärkes, att ansökan ingivits om sammanläggning av de under mom. 4—7 upptagna fastigheterna till en fastighet, benämnd Rudö dammfastighet.

B. vid Jugansboforsen i By socken.

- 8) lägenheten Jugansbo 2², omfattande två tunnland hagmark i areal intill Jugansboforsen, avsöndrad från Jugansbo nr 2 litt. B om 7 skillingar 11 runstycken (2¹);
- 9) lägenheten Jugansbo 5², omfattande sex tunnland hagmark i areal intill Jugansboforsen, avsöndrad från Jugansbo nr 5 litt. E om 5 skillingar 4 runstycken (5¹);
- 10) de å samtliga Jugansbo byamäns inom byn belägna skattejord under n:r:is 1—8 litt. A—H om tillhoppa 1 riksdaler 1 skilling 7 runstycken i skatt belöpande andelar i Jugansboforsen, uti fastighetsböckerna särskilt uppförda såsom nr 10 i Jugansbo by;

¹ Denna bilaga utesluten.

- 11) lägenheten Spisbo 1³, omfattande fem tunnland hagmark i en sträcka av 600 alnar i längd och 120 alnar i bredd utmed kanten av Dalälven, avsöndrad från 30 skillingar av Spisbo nr 1 litt. A (1¹);
- 12) lägenheten Strandmora 1³³, omfattande fyra tunnland invid Dalälven belägen hagmark i areal, sträckande sig från Spisbo bys råskillnad utefter älven och innefattande å lagaskifteskartan över Strandmora by ägofigurerna 3182, 3183, 3186, 3187, 3188 samt fyllnad av ägofigurerna 3189, 3199 och 3231 jämte tillhörande ägoväg om 8 alnars bredd från Jugansbo kyrkovägs början vid stora landsvägen ned till ägofiguren 3199, vilken lägenhet avsöndrats från 42 skillingar 11¹/₂ runstycken Östra Strandmora nr 1 litt. A (1¹).

Det anmärkes, att de här ovan under mom. 8—12 omförmälda fastigheter-na jämte åtföljder förvärvats av Horndal, som därå erhållit lagfart den 21 maj 1898, nr 153.

- 13) fall i Jugansboforsen under Strandmora by (Jugansboforsen 1¹), varå Horndal erhållit fasta den 14 april 1874, nr 180, innefattande detta all den rätt Horndal därtill äger på grund av köpebrev den 2 januari 1873 av J. Michaeli och Filip Bergendal.

I detta sammanhang anmärkes, att Filip Bergendal den 29 november 1872, nr 183, erhållit fasta å »det under Strandmora by lydande vid Jugansboforsen belägna, gamla qvarnställe med dertill hörande vattenfall och jord», som han enligt köpebrev den 16 oktober 1871 köpt av M. Larsson, samt att M. Larsson den 4 juli 1860, nr 70, erhållit fasta på »ett qvarnställe vid Jugansboforsen med därtill hörande vattenfall samt omkring tre tunnland däromkring belägen jord såsom utmål», vilken fastighet han enligt köpebrev den 16 april 1857 köpt av Lars Larsson och Anders Persson i Sör Strandmora, C. J. Söderström, Jan Jansson och Erik Andersson i Öster Strandmora, Samuel Olsson, Eric Andersson, Erik Jansson i Mesta och Nerstu Erik Ersson i Norr Strandmora.

I försäljningen inbegripas all Horndal tillkommande till ovannämnda fasta egendom i By socken hörande vatten, vattenfall, flodbotten, uppgrundningar, holmar och fiske i Dalälven, så skiftat som oskiftat.

Beträffande de under 11, 12 och 13 upptagna fastigheterna anmärkes, att rättegång pågår mellan Horndal, å ena, samt Spisbo och Strandmora byamän, å andra sidan, angående bättre rätt till vattnet utanför byarnas stränder, samt att Horndal icke kan inestå i hemul för att vattenrätten genom detta köp övergår till Kronan i vidare mån, än Horndal genom slutlig dom i sagda mål varder tillerkänd vattenrätt.

C. Jordområden för transformatorstationer i By socken.

- 14) Valla transformatorstation, avsedd att avstyckas från den s. k. »Kalkbrottsfastigheten» under Horndals och Valla rekognitionshemman nr 1;
- 15) Rossberga transformatorstation, Rossberga 1²¹.

Ovanstående fastigheters huvudsakliga gränser framgå av här bilagda kartskisser (Bil. B och C¹).

D. Följande såsom »lägenheten Näs-Horndals kraftledning» betecknade fastigheter i By socken, nämligen:

- 16) nr 1 om 14 ar (Västanhede 1²), avsöndrad från Västanhede nr 1 litt. A;
- 17) nr 2 om 17.6 ar (Västanhede 2²), avsöndrad från Västanhede nr 2 litt. B;
- 18) nr 3 om 3.1 ar (Västanhede 14²), avsöndrad från Västanhede nr 14, förut nr sub 2 litt. Ba;

¹ Dessa bilagor uteslutna.

- 19) nr 4 om 21 ar (Västanhede 3²), avsåndrad från Västanhede nr 3 litt. C;
 20) nr 5 om 29.2 ar (Västanhede 4²), avsåndrad från Västanhede nr 4 litt. D;
 21) nr 6 om 13.5 ar (Västanhede 5²), avsåndrad från Västanhede nr 5 litt. E;
 22) nr 7 om 22.6 ar (Västanhede 7²), avsåndrad från Västanhede nr 7 litt. G;
 23) nr 8 om 14.2 ar (Västanhede 8²), avsåndrad från Västanhede nr 8 litt. H;
 24) nr 9 om 12.6 ar (Västanhede 9²), avsåndrad från Västanhede 9 litt. I;
 25) nr 10 om 4.6 ar (Västanhede 11²), avsåndrad från Västanhede nr 11 litt. L;
 26) nr 11 om 16.2 ar (Västanhede 13²), avsåndrad från andel om 9 skillingar 11.5 runstycken av Västanhede nr 13 litt. N;
 27) nr 12 om 17.2 ar (Östanhede 1⁹), avsåndrad från andel om 10 skillingar 3 runstycken av Östanhede nr 1 litt. A;
 28) nr 12^{1/2} om 8.1 ar (Östanhede 1¹⁰), avsåndrad från andel om 15 skillingar 1/4 runstycke Östanhede nr 1 litt. A;
 29) nr 13 om 14 ar (Östanhede 2²), avsåndrad från andel om 3 skillingar 1^{1/2} runstycken av Östanhede nr 2 litt. B;
 30) nr 13^{1/2} om 5.7 ar (Östanhede 2³), avsåndrad från andel om 8 skillingar 1 runstycke av Östanhede nr 2 litt. B;
 31) nr 14 om 9.7 ar (Östanhede 4⁵), avsåndrad från andel om 2 skillingar 7^{17/36} runstycken av Östanhede nr 4 litt. D;
 32) nr 15 om 9.4 ar (Östanhede 5⁴), avsåndrad från Östanhede nr 5 litt. E;
 33) nr 16 om 8.7 ar (Östanhede 7³), avsåndrad från Östanhede nr 7 litt. G;
 34) nr 17 om 17.2 ar (Östanhede 9²), avsåndrad från Östanhede nr 9 litt. I;
 35) nr 18 om 13.2 ar (Östanhede 10²), avsåndrad från Östanhede nr 10 litt. K;
 36) nr 19 om 12.5 ar (Östanhede 11⁵), avsåndrad från Östanhede nr 11 litt. L;
 37) nr 20 om 12.3 ar (Östanhede 13⁴), avsåndrad från andel om 13 skillingar 2 runstycken av Östanhede nr 13 litt. N;
 38) nr 21 om 50 ar (Rossberga 2²), avsåndrad från Rossberga nr 2 litt. B;
 39) nr 22 om 10.7 ar (Rossberga 5²), avsåndrad från Rossberga nr 5 litt. E;
 40) nr 23 om 34 ar (Rossberga 9²), avsåndrad från Rossberga nr 9 litt. I;
 41) nr 24 om 12.5 ar (Rossberga 10²), avsåndrad från andel om 6 skillingar 11^{7/3} runstycken Rossberga nr 10 litt. K;
 42) nr 25 om 23.7 ar (Rossberga 11²), avsåndrad från Rossberga nr 11 litt. M;
 43) nr 26 om 9.4 ar (Ingeborgbo 1⁵), avsåndrad från en lägenhet om 104.34 kvadratrevor under Ingeborgbo nr 1 litt. A;
 44) nr 27 om 18 ar (Ingeborgbo 2⁵), avsåndrad från Ingeborgbo nr 2 litt. B;
 45) nr 28 om 14 ar (Ingeborgbo 3³), avsåndrad från Ingeborgbo nr 3 litt. C;
 46) nr 29 om 13.4 ar (Ingeborgbo 4³), avsåndrad från en lägenhet om 43.52 kvadratrevor under Ingeborgbo nr 4 litt. D;
 47) nr 30 om 11.8 ar (Ingeborgbo 7²), avsåndrad från Ingeborgbo nr 7 litt. G;
 48) nr 31 om 17.4 ar (Tyskbo 1³), avsåndrad från andel om 8 skillingar 1^{1/2} runstycken av Tyskbo nr 1 litt. Aa;
 49) nr 32 om 31.1 ar (Horndalsbyn 4²), avsåndrad från Horndalsbyn nr 4 litt. E.

Det anmärkes, att Horndal erhållit lagfart å de under mom. 16—49 angivna fastigheterna den 9 september 1903, §§ 3, 4, 5, 6 och 7, samt den 11 september 1903, § 80.

Mom. 2. I försäljningen ingå byggnader, anläggningar och inventarier, av vad slag de vara må, å de försålda fastigheterna, såsom Näs kraftverk

med tillhörande dammbyggnader och byggnaderna för övermaskinistens bostad. Vidare ingå i försäljningen alla de till Näs kraftverk anslutna Horndal tillhörande kraftledningar och distributionsanläggningar, dock med undantag av transformatorstationen i Horndal, kraftledningen mellan Näs kraftverk och Näs järnverk samt den likströmsanläggning, utgående från Horndals transformatorstation, som användes för kraftdistributionen inom i § 11 avsett område.

§ 2.

Försäljning i befintligt skick.

De försålda byggnaderna och anläggningarna skola överlåtas av Horndal till Kronan i nu befintligt skick och skola intill tillträdesdagen vårdas och underhållas av Horndal. Därest desamma skulle under tiden mellan köpeavtalets undertecknande och tillträdesdagen drabbas av eldskada, skall Kronan äga att till fullo uppbära härför utgående brandskadeersättning.

§ 3.

Tillträdesdag.

Kronan skall tillträda de genom detta köpeavtal försålda fastigheterna den 1 september 1936 och äger Kronan att, så snart detta köpeavtal blivit av Kungl. Maj:t godkänt, söka lagfart å detta fång.

§ 4.

Gravationsfrihet.

Mom. 1. De försålda fastigheterna skola överlämnas fria från alla penninginteckningar och andra inteckningar, som äro hinderliga för vattenkraftens utnyttjande. Såsom hinderlig i detta avseende anses den inteckning, som den 17 maj 1901, § 156, beviljats i Näs nr 1 m. fl. fastigheter till säkerhet för Sandvikens Järnverks Aktiebolags nyttjanderätt till turbinkammare m. m.

Avstyckning.

Mom. 2. De försålda jord- och vattenområdena skola, i den mån de icke utgöras av självständiga fastigheter, genom avstyckning frångöras respektive stamfastigheter, varvid de till stamfastigheterna hörande i § 1 omförmälda rättigheterna skola förklaras tillhöra de till Kronan överlåtna områdena. Horndal förbinder sig att tillhandahålla för dessa lantmåteriförrättningar erforderliga kartor och övriga handlingar, vilka av Horndal disponeras. Samtliga kostnader för avstyckningsförrättningarna och andra för desas genomförande erforderliga lantmåteriförrättningar skola bestridas av Horndal ensam.

Handlingar och kartor ang. de försålda fastigheterna.

Mom. 3. Så snart detta köpeavtal blivit av Kungl. Maj:t godkänt, skall Horndal till Styrelsen överlämna samtliga i Horndals förvar befintliga handlingar och kartor rörande de försålda fastigheterna ävensom samtliga handlingar i de vattenmål och övriga rättegångar, vilka beröra de försålda fastigheterna.

Lagfartskostnad.

Mom. 4. Kronan skall ensam erlagga alla kostnader för erhållande av lagfart å detta fång.

§ 5.

Rätt att bibehålla kraftledningar.

Mom. 1. Horndal medgiver Styrelsen rätt:

a) att för all framtid bibehålla nuvarande elektriska kraftledningar avsedda för distribution av elektrisk energi från Näs kraftverk över de i mom. 4 här nedan nämnda tjänande fastigheterna;

b) att å de tjänande fastigheterna borttaga för ledningarna hinderliga och för ledningarnas säkerhet farliga träd och buskar samt på de tjänande fastigheterna taga för stolparnas och ställningarnas resande och bibehållande erforderlig sten;

c) att för Styrelsens personal äga obehindrat tillträde till de tjänande fastigheterna för ledningarnas uppsättande samt för tillsyn, underhåll och reparation av desamma.

Mom. 2. De träd och buskar, som fällas för ledningarnas bibehållande, skola fortfarande tillhöra Horndal och skola utan kostnad för Styrelsen tillvaratagas av Horndal.

Mom. 3 För ovan nämnda Styrelsen tillförsäkrade rättigheter skall någon särskild ersättning icke utgå.

Mom. 4. Tjänande fastigheter äro följande Horndal tillhöriga fastigheter nämligen:

- 1) Lägenheten Rossberga 7⁷ om 67.50 ar;
- 2) Tyskbo 2⁵ litt. II Bba om 10 skillingar 8 runstycken;
- 3) Horndalsbruk 1¹ om 1 riksdaler 14 skillingar 2 runstycken;
- 4) Horndalsbyn 1¹ litt. A;
- 5) Horndalsbyn 2⁴ litt. Ca om 1 skilling 8 runstycken;
- 6) Horndalsbyn 2⁵ litt. Cb om 1 skilling 9 runstycken;
- 7) Horndalsbyn 12¹ litt. Ab;
- 8) Den s. k. »Kalkbrottsfastigheten» under Horndals och Valla rekognitionshemmen nr 1;
- 9) Näs Industriområde, avsett att avstyckas från Näs 1¹ om 2 riksdaler 7 skillingar, allt i By socken.

Mom. 5. Här förestående rättigheter utgöra besvär och last, som till förmån för Kronans fastighet Näs 1¹³ skola för all framtid såsom servitut vila å Horndals nämnda fastigheter, och må till säkerhet för beståndet av detta servitut inteckning utan Horndals vidare hörande meddelas i desamma.

Mom. 6. Den rätt att framdraga de genom detta köpeavtal försälda ledningarna eller bibehålla dylika över annan tillhörig mark, som tillkommer Horndal såsom ägare av Näs 1¹ eller annan fastighet, överlåtes å Kronan och överflyttas i och med detta köpeavtal att gälla till förmån för Kronan såsom ägare av allenast den från Näs 1¹ avstyckade fastigheten Näs 1¹³.

Rätt till mark för transformatorstationer.

Mom. 7. Horndal överlåter till Kronan den rätt, som Horndal för närvarande äger till mark för nedannämnda transformatorstationer, nämligen:

1) Rävbo transformatorstation, belägen på mark hörande till Rävbo nr 5 litt. E om 16 skillingar 9 runstycken (5¹) i Folkärna socken.

2) Lövsvedsgruvans transformatorstation, belägen å mark hörande till Bäsinge nr 2 litt. B (2¹) i Folkärna socken.

3) Fornby transformatorstation, belägen på mark hörande till Fornby Övre nr 21 litt. Aa om 16 skillingar 3.5 runstycken (21¹) i By socken;

4) Vatebo-Bodarna transformatorstation, belägen på mark hörande till Bodarna nr 1 litt. Ff om 11 skillingar 4 runstycken (1¹) i By socken;

- 5) Nylandets transformatorstation, belägen på mark hörande till Västmosa nr 2 litt. B om 20 skillingar 6 runestycken (2^1) i By socken;
 6) Tyskbo transformatorstation, belägen på mark hörande till Tyskbo nr 1 litt. Aaa om 8 skillingar 1.5 runestycken (1^{25}) i By socken.

§ 6.

Köpeskilling.

Mom. 1. Köpeskillingen utgör *Tvåmillioneråttahundrasjuttiotusen (2,870,000) kronor*, som å tillträdesdagen erlagges till Fagersta Bruks Aktieföretag för Horndals räkning, under förutsättning att Horndal dessförinnan dels företett gravationsbevis, utvisande den gravationsfrihet, som i § 4 mom. 1 utfästs, eller medelst bankgaranti eller på annat sätt, som kan av Styrelsen godtagas, säkerställt fullgörandet av sina förpliktelser enligt samma kontraktsbestämmelse, *dels ock* överlämnat den i mom. 5 omförmälda borgensförbindelsen.

Denna köpeskilling är beräknad på grundval av, att Horndal i anledning av ansökan till Österbygdens vattendomstol erhåller tillstånd till dämning vid Näs damm till höjden + 66.40 över i målet antaget jämförelseplan och i övrigt på sätt av sökanden i målet yrkats, mot gäldande av ersättningskraft till ett sammanlagt belopp av 113 kW, vartill kommer den ersättningskraft, som kan bli av domstol bestämd att utgå till ägarna av obebyggd fallhöjd i Avesta Lillfors. Kronan övertager fullgörande av samtliga dessa kraftleveranser. Horndal skall däremot gälda all den ersättning i penningar även som den domstolsavgift enligt 11 kap. 95 § Vattenlagen och alla de rättgångskostnader, vilka i nämnda vattenmål eller särskilt mål enligt 2 kap. 24 § Vattenlagen bli utdömda, varjämte det åligger Horndal att på sin bekostnad vidtaga de åtgärder till förebyggande av skada, som i vattenmålet kunna bli sökanden ålagda att verkställa. Likaledes skall Horndal vidkännas alla kostnader i det i § 1 mom. 1 omförmälda målet angående bättre rätt till vatten i Jugansboforsen.

Den kraftmängd, som vid ovan angivna dämning till höjden + 66.40 kan vid Näs kraftverk utvinnas enligt den av Horndal i vattenmålet påyrkade tappningsplanen med avdrag för ersättningskraft om sammanlagt 113 kW jämte den ersättningskraft, som genom lagakraftvunnen dom kan hava blivit tillerkänd ägare av andel i Avesta Lillfors, benämnes i detta avtal »den kontraktsevenliga kraftproduktionen».

Mom. 2. För tiden mellan tillträdesdagen och den dag, då villkoren för vattenkraftens utnyttjande blivit genom lagakraftägande dom fastställda, skall Horndal lämna Kronan ersättning, beräknad efter ett halvt ($\frac{1}{2}$) öre per kWh för det kraftbelopp, varmed den kraftmängd, som kan vid Näs kraftverk uttagas, minskad med faktiskt utgående ersättningskraft, understiger den kontraktsevenliga kraftproduktionen. Därest förstnämnda kraftmängd överstiger den kontraktsevenliga kraftproduktionen, skall Horndal efter samma beräkningsgrund gottskrivas skillnaden. Efter utgången av varje kalenderår skall Horndal efter av Vattenfallsstyrelsen utställd kontokurant utbetala respektive mottaga det på det förflutna året belöpande ersättningsbeloppet.

Mom. 3. Sedan dom i vattenmålet vunnit laga kraft, sker en avräkning mellan Kronan och Horndal, därvid Horndal av köpeskillningen återbetalar ett belopp, beräknat efter åtta (8) öre för varje kWh av skillnaden mellan å ena sidan den kontraktsevenliga kraftproduktionen och å den andra den årliga kraftmängd, som enligt domen kan vid, efter avdrag av ersättningskraft

ten, Näs kraftverk lagligen uttagas. Horndal skall efter samma beräkningsgrund vid denna avräkning gottskrivas eventuell ökning av den nyttiga kraftproduktionen utöver den kontraktsenliga kraftproduktionen.

Mom. 4. Skulle inom den i 12 kap. 11 § Vattenlagen stadgade tid rättegång väckas om bättre rätt till det försålda vattenområdet och denna rättegång avgöras till Kronans nackdel, skall den minskning i den nyttiga kraftproduktionen, som härigenom uppkommer, intill ett belopp av etthundrafemtio-tusen (150,000) kronor, ersättas efter i mom. 3 angiven grund.

Mom. 5. Såsom säkerhet för fullgörande av den i mom. 2, 3 och 4 omförmälda återbetalningsskyldigheten skall Horndal till Styrelsen överlämna en av Aktiebolaget Svenska Handelsbanken utställd borgensförbindelse såsom för egen skuld, till dess full betalning skett, till ett belopp av tvåhundra-tjugotusen (220,000) kronor, vilket belopp, sedan domen i vattenmålet vun-nit laga kraft och avräkning ägt rum, må nedsättas till etthundrafemtio-tusen (150,000) kronor.

§ 7.

Rättegångsfullmakter.

Därest Horndal så påfordrar, skall styrelsen, såsom förvaltare av de genom detta köpeavtal överlätna fastigheter, utfärda fullmakter för av Horn-dal anvisad advokat, i och för utförande eller fullföljd av talan i de i §§ 1 och 6 här ovan omförmälda rättegångarna.

§ 8.

Horndal medgivna rättigheter.

Mom. 1. Kronan medgiver Horndal följande rättigheter.

1) Horndal äger att kostnadsfritt, så länge detta för driften av Horndals anläggningar erfordras, bibehålla den linbana, som för närvarande framgår till Näs Järnverk över fastigheterna Näs 1¹³ och 1¹⁵, ävensom rätt att vidtaga erforderliga reparationer, förstärkningar eller ändringar därå.

Det åligger emellertid Horndal att, därest styrelsen till följd av blivande anläggningar för vattenkraftens utnyttjande i Näsforsen skulle finna, att lin-banan bör givas en annan sträckning än den nuvarande, mot ersättning för självkostnad vidtagna härför erforderliga åtgärder.

2) Horndal berättigas att från Dalälven uttaga erforderligt fabrikationsvat-ten för Näs Järnverk intill en mängd av 20 m³ pr minut. Horndal äger ut-taga denna vattenkvantitet från den kanal, vilken för närvarande är fram-dragen utmed vänstra stranden från Näs kraftverk till Näs Järnverk, ovan-för den i § 10 mom. 1 omförmälda avstängningsanordningen. Därest Sty-relsen för bättre utnyttjande av vattenkraften i Näsforsen skulle önska av-stänga vattentillförseln till denna kanal, är Styrelsen därtill berättigad, dock skall Styrelsen för sådant fall tillse att erforderligt fabrikationsvatten kan av Horndal utan ökade kostnader uttagas på annat sätt i Dalälven och Sty-relsen förbinder sig att gälda de med denna förändring sammanhängande nödvändiga kostnaderna.

3) Horndal berättigas att ur Dalälven taga erforderligt vatten för varm-badhusets behov och skola härför gälla enahanda bestämmelser som rörande rätten att uttaga fabrikationsvatten.

4) Horndal äger avgiftsfritt, så länge detta för driften av Horndals an-läggningar erfordras, bibehålla de nuvarande kraft- och telefonledningarna från Näs kraftverk till Näs Järnverk i den mån dessa ledningar framgå över Kronan tillhörig mark och hinder därigenom icke uppstår för utnyttjande av Kronans vattenrätt i Näsforsen.

5) Den på fastigheten Näs 1¹³ uppförda tvättstugan förbliver Horndals egendom. Horndal äger rätt att under 50 år, räknat från tillträdesdagen, utan ersättning nyttja för tvättstugan erforderlig mark jämte nu befintliga tillfartsvägar ävensom att för tvättstugans behov på sätt Horndal finner lämpligt ur Dalälven taga erforderligt vatten. Styrelsen äger rätt att om så erfordras flytta tvättstugan till annan plats å fastigheten Näs 1¹³. Styrelsens personal äger rätt att använda tvättstugan utan särskild ersättning så länge tvättstugan avgiftsfritt kvarstår på Kronans mark.

6) Horndal berättigas att, så länge hinder icke möter för Styrelsen vid utnyttjande av vattenkraften, taga väg över fastigheten Näs 1¹³ till det badhus, som är beläget å den från Näs 1¹⁵ avstyckade fastigheten.

7) Horndal berättigas att, så länge hinder icke möter för Styrelsen vid utnyttjande av vattenkraften i Näsforsen, utan ersättning bibehålla nu befintliga ledningar för vatten och avlopp över fastigheten Näs 1¹³.

Mom. 2. Horndal äger icke rätt att erhålla servitutsinteckning till säkerhet för de rättigheter, vilka enligt denna paragraf tillförsäkrats Horndal.

§ 9.

Dalälvens regleringsförening.

Från och med tillträdesdagen inträder Kronan i Horndals ställe såsom medlem för Näsforsen i Dalälvens Regleringsförening och övertager därmed samtliga de rättigheter och skyldigheter, som i nämnda egenskap åvila Horndal.

§ 10.

Horndal åliggande förpliktelser.

Horndal förbinder sig:

1) att på egen bekostnad senast den 1 september 1936 hava på tillförlitligt sätt avstängt det nedersta utloppet (vid Näs Järnverk) av den kanal, vilken för närvarande är framdragen utmed vänstra stranden från Näs kraftverk till Näs Järnverk. Styrelsen har att för framtiden vidmakthålla denna anordning;

2) att så länge driften vid Näs Järnverk pågår utan bidrag från Kronan underhålla den del av vägen, från allmänna landsvägen till Näs Järnverk, som går över den i § 1 mom. 1:3 omnämnda till Kronan försålda fastigheten, Horndal dock obetaget att om på grund av ändrade förhållanden i framtiden en annan överenskommelse härom kan av Horndal anses skälig och godvillig uppgörelse mellan kontrahenterna ej kan träffas, i vederbörlig ordning göra ansökan om delning av vägens underhåll.

§ 11.

Övertagande av kraftleveranser m. m.

Mom. 1. Styrelsen övertager från tillträdesdagen samtliga Horndals rättigheter och skyldigheter enligt nu gällande avtal om leverans av elektrisk energi från Näs kraftverk.

Vidare övertager Kronan Horndals skyldighet att på grund av avtal den 26 maj 1933 till Avesta Järnverks Aktiebolag årligen på grund av dämningsskada å Avesta Lillfors utgiva 2,500 kronor, intill dess leverans av ersättningskraft varder av domstol bestämd såsom i § 6 förutsatts.

Därjämte övertager Kronan den skyldighet att i tio år leverera 20 kW elektrisk energi, som Horndal genom avtal den 23/25 maj 1933 åtagit sig gentemot Norbergs Elektriska Aktiebolag.

Mom. 2. Horndal förbehåller sig rätt att försälja elektrisk kraft inom det omkring Horndals Järnverk belägna område, vars gränser angivits i här bilagda karta (Bil. D¹). Styrelsen avstår från kraftdistribution inom detta område, så länge Horndal till skäligt pris och på skäliga villkor i övrigt tillgodoser alla förefintliga kraftbehov. Horndal ombesörjer belysningen för eget behov inom området för Näs Järnverk. Horndal förbinder sig att icke till avnämare utanför nämnda områden vare sig direkt eller indirekt leverera elektrisk kraft.

§ 12.

Övertagande av personal och dess pensionering.

Alla de nu hos Horndal för kraftverkets och distributionsnätets skötsel anställda personer, som helt använts för kraftverket och distributionsnätet och som icke vid tillträdesdagen överskridit den för Styrelsens motsvarande personal fastställda pensionsåldern, tillförsäkras rätt till fortsatt anställning med åtnjutande av minst nuvarande löneförmåner, så länge de tillfredsställande sköta sin tjänst. Dock förbehåller sig Styrelsen rätt att, i den mån Styrelsen ej har behov av dessa arbetare, verkställa uppsägning, varvid emellertid den yngre personalen skall uppsägas i första hand. Förteckning bifogas över den personal, som sålunda skall övertagas (Bil. E).

Kronan förbinder sig vidare att för denna personal, som övertages i Kronans tjänst, ordna dess pensionsförhållanden. I den mån pension tillförsäkrats anställd från Svenska Personal-Pensionskassan skall pensionen från Styrelsen i motsvarande mån minskas.

Till de tre personer, tillhörande maskinpersonalen, som redan nu överskridit den för Styrelsens personal stadgade pensionsåldern, nämligen smörjarna P. A. Jansson och Gustav Skoglund samt reparatören Carl Emil Jansson, skall Styrelsen från och med tillträdesdagen betala enligt Styrelsens bedömande skälig pension.

Horndal skall svara för pension åt övermaskinisten Carl Sundell.

§ 13.

Bostad åt personal.

Horndal tillhandahåller för en tid av tio år, räknat från den 1 september 1936, i den omfattning, som nu äger rum, bostäder åt den vid Näs kraftverk anställda personalen, med undantag för nu i övermaskinistbostaden boende personal. Hyran skall utgå efter samma grunder, som tillämpas för andra än brukets egna arbetare.

§ 14.

Skatter och onera.

Mom. 1. Skatter, som förfalla till betalning före tillträdesdagen, gäldas i sin helhet av Horndal.

Till gäldande av de Horndal påförda skatter, som förfalla till betalning efter tillträdesdagen, skall Styrelsen bidra med ett belopp av fyratusenfemhundra (4,500) kronor.

Beloppet erlägges till Horndal med en fjärdedel den 10 november 1936, en sjättedel den 1 februari 1937, en fjärdedel den 20 april 1937 och en sjättedel vardera den 1 juni och 1 augusti 1937.

¹ Denna bilaga utesluten.

Årliga avgifter.

Mom. 2. Av Vattendomstolen fastställda årliga avgifter, som förfalla till betalning efter tillträdesdagen, gäldas av Kronan.

De årliga avgifter, som Horndal har att erlägga för rätten att framdraga och bibehålla ledningar, övertagas likaledes av Kronan, i den mån de förfalla till betalning efter tillträdesdagen.

§ 15.

Köpeavtalets undertecknande.

Mom. 1. Styrelsen undertecknar detta köpeavtal under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande, vilket skall lämnas senast inom fyra månader från det köpeavtalet, behörigen undertecknat av Horndal, kommit Styrelsen tillhanda, vid äventyr att avtalet eljest förfaller.

Mom. 2. Därest Kungl. Maj:t icke skulle godkänna detta köpeavtal, är Horndal icke berättigat till något skadestånd från Kronan för den förlust eller skada, som Horndal eventuellt kan lida därigenom att köpet icke kommit till stånd.

Härav äro två likalydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 24 januari 1936.

Horndals Jernverks Aktiebolag

Axel Fornander.

Hj. Åselius.

Disponenten Axel Fornanders och överingenjören Hj. Åselius egenhändiga namnteckningar bevittnas:

Arvid Ericsson.

Stig Ödmark.

Kungl. Vattenfallsstyrelsen

G. Malm.

W. Borgquist.

Fr. Malm.

/Olof Håkansson.

Bil. E till avtalet.

Personal hörande till Näs kraftverk.

	<i>Anställd:</i>
<i>Övermontör:</i>	
Ernst Forslund	1929
<i>Maskinister:</i>	
Edvard Nordholm	1910
G. H. Wedin	1906
Arvid Karlsson	1916
<i>Smörjare:</i>	
Karl Er. Karlsson	1903
Karl Idolf Karlsson	1927
<i>Reparatörer:</i>	
Bror Johansson	1910
Carl Em. Wickström	1917
<i>Kraftledningsmontörer:</i>	
Carl Erik Andersson	1914
Erik Hjalmar Öhman	1906
Bengt Alfred Dandanell	1916
